

Aleksandra Nalewaj¹
Wydział Teologii
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

...przed Panem będą tańczył (2 Sm 6, 21b). Taniec Dawida i bezdzietność Mikal w świetle 2 Sm 6, 1-23

Słowa kluczowe: Dawid; taniec; Jerozolima; Arka Pana; Mikal; bezdzietność.

Keywords: David; dance; Jerusalem; the Ark of the Lord; Michal; childlessness.

Taniec stanowi jedną z najstarszych form sztuki. Od tysięcy lat związany jest z ludzką egzystencją (Turska I., 2009, s. 11). Taniec można scharakteryzować jako układ rytmicznych ruchów ciała, spontanicznie wywołanych bodźcami emocjonalnymi bądź świadomie wyrażających pewne stany psychiczne. Zazwyczaj występuje przy akompaniamencie muzyki lub w towarzystwie muzyki albo elementu rytmicznego (Chodkowski Andrzej, 1995, s. 892). Słowo „taniec” w języku polskim funkcjonuje od XV wieku. Stanowi zapożyczenie z języka niemieckiego, gdzie termin *tanz* – oznacza taniec, a *tanzen* – tańczyć (Malmor I., 2009, s. 403). Zanim człowiek poznał znaczenie mowy w komunikacji społecznej, swoje uczucia i emocje wyrażał za pomocą tańca. Tańcząc, w niewerbalny sposób nawiązywał kontakt z otoczeniem, ze światem nadprzyrodzonym, obłaskawiał siły natury. Taniec kultyczny stanowi jeden z najstarszych rodzajów tańca. Znany prawdopodobnie we wszystkich kręgach kulturowych, stanowił istotny element religijnego świętowania.

W Piśmie Świętym taniec liturgiczny towarzyszy obchodom świąt Izraela (np. Ps 149, 3 por. Ps 68, 25-27) bądź nadzwyczajnym wydarzeniom (np. Wj 15, 20; Sdz 11, 34; 1 Sm 18, 6-7; Ska J.-L., 2016, s. 69). Taniec Dawida przed Arką Przymierza – opisany w 2 Sm 6, 1-23 – jest jednym z najbardziej znanych i najczęściej cytowanych przykładów tańca

---

¹ Aleksandra Nalewaj, Katedra Nauk Biblijnych i Historycznych, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, ul. Hozjusza 15, 11-041 Olsztyn, Polska, aleksandra.nalewaj@uwm.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0002-5440-0080>.

sakralnego (Blogg M., 1985, s. 38). Przy lekturze tego tekstu nasuwa się wiele pytań. Dlaczego Dawid sprowadził Arkę do Jerozolimy? Dlaczego tańczył przed świętą skrzynią i jaki charakter miał ów taniec? Czy istnieje związek między tańcem króla, wzdargą jego żony Mikal oraz jej bezdzietnością, o czym jakby mimochodem informuje w. 23? Celem niniejszego opracowania jest analiza tekstu zawartego w 2 Sm 6, 1-23 oraz próba odpowiedzi na postawione pytania.

1. Saul i Dawid – kontekst dalszy 2 Sm 6, 1-23

Księgi Samuela świadczą o narodzinach i rozwoju monarchii w Izraelu w XI i X w. przed Chr. Pierwszym wybranym władcą pokoleń północnych został Saul, syn Kisza, z pokolenia Beniamina (por. 1 Sm 9). Wybór Saula – wymuszony żądaniem ludu (por. 1 Sm 8, 5) – zachowuje stary charakter charyzmatu, najpierw z racji namaszczenia go przez Samuela (por. 1 Sm 10), po wtóre z racji przymiotów wyróżniających go spośród całego ludu (por. 1 Sm 10, 17-21), wreszcie z powodu jego spektakularnych zwycięstw nad Ammonitami (por. 1 Sm 11) oraz innymi wrogami Izraela (por. 1 Sm 14, 47-52). Wkrótce po objęciu tronu rozpoczął się dramat Saula, związany – być może – z zaburzeniem psychicznym, a nawet chorobą (por. 1 Sm 16, 14; 18, 10-11; Rosińska K., 2016, s. 121–133). Król, którego domagał się lud, po akcie apostazji nie może dłużej liczyć na Bożą przychylność (por. 1 Sm 15)². Jego miejsce zajmie człowiek wybrany według serca Jahwe. Będzie nim Dawid, syn Jessego z Betlejem, z pokolenia Judy (David M. Gunn, 1997, s. 704–705). Wybór Dawida był również charyzmatem. Młodzieńca, podobnie jak Saula, namaścił Samuel (por. 1 Sm 16). Odnosił on liczne zwycięstwa na polu walki (por. 1 Sm 17-18), a przede wszystkim posiadał ducha Jahwe. Tenże duch ogarnął Dawida w chwili namaszczenia (por. 1 Sm 16, 1-13).

Losy obu pomazańców splotły się, gdy Dawid przybył na dwór Saula, by grą na cytrze łagodzić cierpienia władcy. Pokonanie w pojedynku filistyńskiego siłacza Goliata utarowało Dawidowi drogę do służby wojskowej, a małżeństwo z córką Saula, Mikal, trwale związało pasterza z Betlejem z rodziną królewską (por. 1 Sm 18, 17-30). Militarne sukcesy Dawida i jego popularność wśród ludu coraz bardziej niepokoiły Saula, który w swym zięciu dostrzegł rywala. Na starożytnym Bliskim Wschodzie małżeństwo z jednym z członków rodziny królewskiej oznaczało uczestnictwo w sprawowaniu władzy, a niekiedy nawet znalezienie się w gronie pretendentów do

² Na ten temat zob. obszerne opracowanie D. Dziadosza (2006), *Monarcha odrzucony przez Boga i lud. Proces redakcji biblijnych tradycji o Saulu*, Przemysł.

tronu (Ska J.-L., 2016, s. 57–59). Odtąd zazdrosny władca, dręczony przez złe duchy, nie będzie ustawał w próbach pozbycia się zięcia (por. 1 Sm 18-19). W sytuacji zagrożenia życia Dawid z pomocą Mikal opuszcza dwór teścia. Saul, chcąc definitywnie zerwać związki z Dawidem, a nade wszystko pozbawić go prawa do dziedziczenia tronu, oddał Mikal za żonę Paltiemu, synowi Laisza (por. 1 Sm 25, 43).

Po tragicznej śmierci Saula i jego syna Jonatana z rąk Filistynów południowe pokolenie Judy obrało Dawida królem (por. 2 Sm 2, 4). Wkrótce potem, po serii krwawych zamieszek (por. 2 Sm 5, 1-5), również plemiona północne powierzyły władzę synowi Jessego. Dawid, zdobywszy panowanie nad całym krajem, zażądał powrotu Mikal na swój dwór (por. 2 Sm 3, 12-16). Decyzja ta nie wynikała z głębokiego uczucia do pierwszej żony – w tym czasie miał już inne żony i potomstwo z nich – był to element przemyślanej, cynicznej gry politycznej (Barron R., 2015, s. 62). Bliska obecność królewskiej córki pozwalała Dawidowi sprawować nad nią kontrolę. Władca miał świadomość, że dziecko poczęte w łonie Mikal będzie potomkiem Saula i kiedyś może upomnieć się o tron. Z tego powodu, a także, by utrwalić swoją pozycję jako króla i nie być uznanym za uzurpatora, Dawid nakazał zabić wszystkich męskich potomków Saula (McKenzie S.L., 2014, s. 207).

2. Arka Przymierza i Jerozolima – kontekst bliższy 2 Sm 6, 1-23

Sprowadzenie Arki Pańskiej do Jerozolimy stanowi bezpośredni kontekst opisu tańca Dawida (por. 2 Sm 6, 1-23). Król odbił z rąk Jebusytów Jerozolimę, miasto kananejskie położone na skalistym wzgórzu, dobrze ufortyfikowane i trudno dostępne. Podążając za przykładem bliskowschodnich władców zmienił nazwę grodu na Miasto Dawidowe (por. 2 Sm 5, 9). Ustanowił je swoją własnością oraz nową stolicą państwa (McKenzie S.L., s. 202). By Jerozolima stała się centrum kultycznym – spajającym dwanaście pokoleń Izraela – należało w jej obręb przenieść Arkę Przymierza. Dawid zmierzył się z tym zadaniem.

Arnold A. Anderson (2000, s. 99) w 2 Sm 6, 1-23 dostrzega dwa główne tematy: przeniesienie Arki Pana do Jerozolimy (ww. 1-15.17-19) oraz zerwanie więzi między Mikal i Dawidem (ww. 16.20-23). Krytyk zauważa, że epizod z córką Saula pasuje do obecnego kontekstu, pierwotnie jednak mógł należeć do narracji o Arce i występować po 2 Sm 5, 1-3. Antony F. Campbell (2005, s. 63) wyróżnia w opisie dwie paralelne sceny obejmujące ww. 1-10 i 12-23, rozdzielone notą w w. 11. Zdaniem komentatora, opowiadanie

o tańcu Dawida należy do tych tekstów, w przypadku których ważne jest rozróżnienie między tym co mogło się wydarzyć, a tym co mówi tekst. Większość czytelników i interpretatorów przyjmuje, że Dawid przeniósł Arkę Bożą do Jerozolimy. Wydarzenie to miało polityczny i religijny charakter. Dawidowi zależało na zjednoczeniu narodu wokół tradycyjnego kultycznego symbolu w nietradycyjnej stolicy państwa. Chociaż taki bieg wypadków mógł mieć miejsce, tekst nie mówi o tym wprost. Tematem pierwszej sceny (ww. 1-10) jest nieudana próba przeniesienia Arki Pana do Jerozolimy. Z powodu tragicznej śmierci Uzzy zamysł Dawida nie powiódł się. Ostatecznie władca zaniechał dalszych działań w tym kierunku.

Kolejna scena (ww. 12-23) opisuje pełną sukcesu wyprawę z Arką Przymierza. Król podjął wyzwanie po otrzymaniu pomyslnego wiadomości z judzkiej Baali (w 1 Sm 7, 1-2 ta miejscowość nosi nazwę Kiriat-Jearim). Campbell (s. 64), wbrew opinii znakomitej części komentatorów, zauważa, że tekst nie mówi, iż dzięki zabiegowi z Arką umocniła się pozycja władcy, lecz ukazuje jego podporządkowaną wobec Boga rolę. Dawid jawi się jako narzędzie w rękach Pana. Sprowadzając Arkę do Jerozolimy, inauguruje nową epokę w Izraelu.

Z początku opisu (por. 2 Sm 6, 1-2) dowiadujemy się, że król wraz z trzydziestoma tysiącami doborowych wojowników wyruszył do miejscowości Baala, by zabrać stamtąd: „Arkę Boga, który nosi imię »Pan Zastępów spoczywający na cherubach«” (por. 1 Sm 4, 4; także por. 1 Krn 13; 15 i 16; Ps 105, 1-15; 96; 106 oraz Ps 15, 24; 68 i 132). Porzucona przez Filistynów święta skrzynia od dwóch dekad przebywała w – położonym na wzgórzu – domu Abinadaba (por. 1 Sm 7, 2). Wydobyć jej z pewnego zapomnienia miało przysporzyć Dawidowi politycznych korzyści (por. 1 Krn 13, 3), zjednać do niego naród, a zwłaszcza północne plemiona (Łach J., 1973, s. 359). Arkę, umieszczoną na nowym wozie (por. 1 Sm 6, 7) zaprzężonym w woły, prowadziło dwóch synów Abinadaba, Achio i Uzza. W tym czasie idący na przedzie Dawid, a wraz z nim cały Izrael, radował się przy akompaniamencie instrumentów muzycznych, śpiewie, tańcu i okrzykach.

Pełną radości liturgiczną celebrację niespodziewanie dosięgnął kryzys. Tragiczna śmierć Uzzy przerwała świętowanie. Tekst nie wyjaśnia, w jaki sposób i dlaczego Bóg dotknął syna Abinadaba. Walter C. Kaiser (2011, s. 136–137) zaznacza, że mimo szlachetnych pobudek króla „to, co zaczęło się jako dzień radości, szybko zamieniło się w dzień narodowej żałoby i wstydu”. Za ten stan rzeczy winę ponosił władca. W 2 Sm 5, 19.23 słyszymy, że gdy Dawid potrzebował rady w sprawie podjęcia lub zaniechania walki z Filistynami, zasięgał jej u Pana. Tym razem nie uczynił tego (por. 2 Sm 6, 1-3). Paralelny tekst w 1 Krn 13, 1-14 wspomina naradę

króla z dowódcami wojskowymi dotyczącą Arki. Czy jednak musiał on szukać pomocy u żołnierzy, gdy w Lb 4, 5-6 Bóg dał jasne wskazówki odnośnie do sposobu przenoszenia akacyjowej skrzyni i opieki nad nią? Arkę należało przykryć tkaniną, by w ten sposób chronić ją przed jakąkolwiek ingerencją. Następnie dźwigali ją na swych barkach mężczyźni z pokolenia Lewiego, posługując się drążkami przeciągniętymi przez pierścienie przymocowane do rogów skrzyni (por. Lb 7, 9). Dawid zlekceważył Boże zarządzenie. Za przykładem pogańskich Filistynów załadował Arkę na nowy wóz. Pismo Święte w żadnym miejscu nie wspomina o korzystaniu z tego typu środka transportu. „Dobre intencje, które rodzą się w nieświęconych umysłach, przeszkadzają w realizacji królestwa Bożego” (Kaiser W., s. 137). W Lb 4, 15 (por. 18, 2) jest mowa o tym, że Bóg pod groźbą śmierci zakazuje nawet Kehatytom – rodowi z pokolenia Lewiego przeznaczonego do dźwigania Arki – dotykania świętych przedmiotów. Jeśli Uzza, chcąc ratować Arkę, dotknął jej, musiał ponieść śmierć (por. Lb 4 i 7). Bóg dotrzymuje swoich obietnic, ale również spełnia swoje groźby.

Świętość jest jednym z przymiotów Jahwe, o których mówi Pismo Święte. Świętość w języku Biblii oznacza całkowitą inność Stwórcy od wszystkiego co Nim nie jest, Jego transcendencję. Święty w istocie był tylko Bóg, a świętymi stawali się nie tylko ludzie, ale miejsca, przedmioty, w szczególności należące do Stwórcy i niejako wydzielone z pozostałego świata (Świderkówna A., 1997, s. 15). By człowiek mógł to pojąć, wytyczono granicę dzielącą rzeczy święte – *sacrum* od rzeczy zwykłych, świeckich – *profanum*. Czasownik „profanować” pochodzi od dwóch łacińskich słów *pro* – przed, poza oraz *fanum* – świątynia, sanktuarium. Oba terminy w połączeniu oznaczają „znajdować się przed, poza świątynią”. Tak więc wszystko co znajdowało się poza świątynią – przestrzenią Jahwe – było z definicji świeckie, nieczyste. Uzza strywalizował Boże zarządzenie, sprowadzając czynność o charakterze kultycznym do zwykłego świeckiego poziomu. Sprofanował świętość Arki i musiał ponieść tego konsekwencje (Kaiser W., s. 137). Narrator nie zatrzymuje się dłużej na fakcie śmierci, ale podejmuje inny problem, reakcję Dawida. Dawid był zły (w. 8). On uląkł się Pana (w. 9). Jak niegdyś Filistyni, porzucił Arkę, a tym samym zrezygnował z opieki nad nią i z chęci przetoczenia jej do Jerozolimy (w. 10). Campbell (s. 66) wyjaśnia, iż tekst nie rozwija motywu śmierci syna Abinadaba, ażeby nie zagubić istoty przesłania: zamiar Dawida, by przenieść Arkę do Jerozolimy okazał się całkowitą porażką i został zarzucony. Świętą skrzynię pozostawiono w domu Obed-Edoma z Gat (por. 2 Sm 6, 10).

Kluczowym w narracji jest w. 11. Tekst informuje, że podczas trzymiesięcznego pobytu Arki u Obed-Edoma, on i jego rodzina doświadczyli Bożego błogosławieństwa, o czym doniesiono Dawidowi. Wers 12 informuje:

„Pan obdarzył błogosławieństwem rodzinę Obed-Edoma i całe jego mienie z powodu Arki Bożej”. Odtąd, pozostawiona w cudzoziemskim domu święta skrzynia przestała być postrzegana jako źródło śmierci, stała się źródłem błogosławieństwa. Dawid nie był teologicznym ignorantem, właściwie odczytał znak. Udał się do Obed-Edoma, by zabrać Arkę. Stając na czele uroczystego orszaku, poprowadził ją do Jerozolimy. Pojął, że jeżeli Pan obdarza błogosławieństwem z powodu Arki, to nadszedł czas, by umieścić ją w Mieście Dawidowym.

Antony F. Campbell (s. 63) proponuje następującą strukturę literacką jednostki:

I. Przeniesienie Arki Pana do Jerozolimy – inicjatywa Dawida (ww. 1-10)

- A. Początek wyprawy (ww. 1-2)
- B. Droga do Jerozolimy (ww. 3-5)
- C. Koniec wyprawy: porzucenie (ww. 6-10)
  - 1. Interwencja Dawida (ww. 6-7)
  - 2. Reakcja króla (ww. 8-10)
    - a) Gniew Dawida (w. 8)
    - b) Lęk Dawida (w. 9)
    - c) Porzucenie wyprawy przez Dawida (w. 10)

II. Zmiana prowadząca od śmierci do błogosławieństwa (w. 11)

III. Przeniesienie Arki do Jerozolimy – inicjatywa Jahwe (ww. 12-23)

- A. Początek ekspedycji (w. 12)
  - 1. Dawid dowiaduje się o błogosławieństwie (w. 12a)
  - 2. Dawid przemieszcza się do Jerozolimy (w. 12b)
- B. Droga do Jerozolimy (ww. 13-16)
  - 1. Ogólna obserwacja – ofiary składane w drodze (w. 13)
  - 2. Szczegółowa obserwacja (ww. 14-16)
    - a) W odniesieniu do Dawida – taniec (w. 14)
    - b) W odniesieniu do Dawida i całego Izraela – świątynia (w. 15)
    - c) W odniesieniu do Dawida i Mikal – pogarda (w. 16)
- C. Koniec wyprawy: realizacja (ww. 17-19)
  - 1. Instalacja Arki w Jerozolimie (w. 17a)
  - 2. Świątowanie: Dawid i cały lud Izraela (ww. 17b-19)
    - a) Ofiara Dawida dla narodu (ww. 17b-18)
    - b) Świątowanie całego zgromadzenia (w. 19a)
    - c) Powrót ludu do domów (w. 19b)
  - 3. Nieświątowanie: Mikal i Dawid (ww. 20-23)
    - a) Wprowadzenie (w. 20a)
    - b) Wymiana słowna między Mikal i Dawidem (ww. 20b-22)
    - c) Bezdzielnosć Mikal (w. 23).

3. Teologiczny wymiar opisu w 2 Sm 6, 1-23

3.1. Świętowanie – Dawid i cały lud Izraela

Scena opisana w 2 Sm 6, 1-23 tchnie życiem, jest dynamiczna i pełna ekspresji. Zdaniem Martina Blogga (s. 38), taniec Dawida ma wymiar sakralny, procesyjny i solo-ekstatyczny. Przeniesienie Arki Przymierza w granice Miasta Dawidowego dało impuls do wspólnotowego świętowania. Dawid stanął na czele orszaku, gromadzącego „cały dom Izraela”. Wyrażenie „cały dom Izraela” odnosi się do wszystkich, tak młodych, jak i starych, mężczyzn, kobiet i dzieci. Król adorował Pana obecnego w znaku Arki, wznosząc okrzyki, tańcząc i śpiewając pieśni przy dźwiękach cytr, harf, bębenków, grzechotek i cymbałów. Co prawda w w. 5 nie ma mowy o tańcu, ale z dużym prawdopodobieństwem należy przyjąć, że hagiograf miał go na myśli, gdy stwierdził, iż król oraz lud radował się z całej mocy. „Właśnie do owego tańca religijnego potrzebny był śpiew i gra na instrumentach” (Łach J., s. 361). Czytelnik 2 Sm 6 niejako uczestniczy w wielkim liturgicznym spektaklu: oto Arka Pańska – tak długo nieobecna w życiu Izraela – wraca do domu (Campbell A.F., s. 66).

Jeszcze wymowniej kultyczny charakter tańca wyraża druga scena (ww. 12-15), gdy Dawid, poinformowany o błogosławieństwie domu Obed-Edoma, ponownie wyrusza z akacją skrzynią ku Jerozolimie. Tym razem nie ma mowy o nowym wozie, nie wymienia się imion prowadzących go. Autor mówi o „niosących Arkę Pańską”, oczywiście pieszo. (Campbell A.F., s. 67). Król po przejściu z cenną skrzynią każdych sześciu kroków składał w dziękczynnej ofercie wołu i tuczne cielę (w. 13). Po przybyciu do Miasta Świętego i zainstalowaniu Arki Przymierza w Namiocie Spotkania Boży pomazaniec złożył całopalenia i ofiary biesiadne. Następnie w imieniu Jahwe pobłogosławił uczestników celebracji, ofiarując każdemu trzy porcje żywności (ww. 17-19). Narracja obfituje w akcenty obrzędowe, takie jak: kultyczny śpiew, muzyka i taniec (6, 5.15-16.21), procesja (6, 3.12), ofiary i błogosławieństwo (6, 12. 13.17-19), nagość i zmiana ról (6, 16.20-22). Zdaniem Jamesa W. Flanagana (2004, s. 259), każdy z wymienionych elementów należy do „obrzędów przejścia” upamiętnionych w kulcie jerozolimskim (por. Ps 89; 132). Werset 15 podkreśla wspólny aspekt świętowania „wśród radosnych okrzyków i grania na rogach”. Za pośrednictwem Dawida – Bożego pomazańca i profetycznego przywódcy (por. 1 Sm 18, 6) – Arce, która wracała do domu, towarzyszył cały Izrael (Blogg M., s. 39-40).

3.1.1. Dawid i powrót do Edenu

Zdaniem Roberta Barrona (s. 50), Dawid w 2 Sm 6 pełni podwójną funkcję: króla i kapłana. Jawi się jako nowy Adam. Rabinii okresu międzytestamentalnego, a następnie Ojcowie Kościoła postrzegali pierwszego człowieka jako króla i kapłana. Jahwe powierzył Adamowi pieczę nad ogrodem Eden. Ten, żyjąc w obecności Stwórcy, adorował Go w naturalny sposób. Czasownik „adorować” wyprowadzony jest od łacińskiego *adoratio* – *ad ora* – co literalnie oznacza „do ust”. By adorować, zauważa Barron, trzeba być „usta w usta” z Bogiem, wdychać Jego boskie tchnienie i wydychać modlitwę uwielbienia. Adam był zatem pierwszym kapłanem, a otaczający go uporządkowany ogród pełnił funkcję prastarej świątyni.

3.1.2. Taniec Dawida a kult płodności

Tymczasem J.-L. Ska (s. 63), podobnie jak Barron, w 2 Sm 6 rozpoznaje podwójną funkcję Dawida – królewską i kapłańską – a opis interpretuje w kluczu starożytnego rytuału płodności. Zgodnie z bliskowschodnią tradycją, do panującego władcy należały różne funkcje: polityczna, religijna, sędownicza, wojskowa, gospodarcza. Dawid wiedział, że przenosząc Arkę do Jerozolimy, musi najpierw wypełnić posługę kapłańską. Zdjął zatem królewskie szaty i przyodziął *efod* – skromną, lnianą przepaskę, która stanowiła element tradycyjnego ubioru kapłanów, także w Egipcie (por. Wj 20, 26; 28, 42-43; 1 Sm 2, 18). W Izraelu w ówczesnej epoce kapłaństwo instytucjonalne było zbyt słabe, by przeciwstawić się decyzji władcy.

Jean-Louis Ska (s. 64–71) podkreśla, że taniec kultyczny, składanie ofiar i błogosławieństwo należały do codziennych obowiązków stanu kapłańskiego. Dawid-kapłan tańczy przed świętą skrzynią (por. 2 Sm 6, 14.16.21), składa całopalenie (por. 2 Sm 6, 13. 17-18), błogosławi lud (por. 2 Sm 6, 18) oraz swój dom (por. 2 Sm 6, 20). Sakralny taniec i błogosławieństwo stanowiły dwa zasadnicze elementy rytuału płodności znanego i praktykowanego na Bliskim Wschodzie od tysiącleci. W rozumieniu starożytnych, panujący władca pełnił funkcję pośrednika między światem ziemskim a światem niebieskim. Ważne było, by cieszył się przychylnością bogów, co zapewniało dobrobyt całemu ludowi. Jeśli Bóg bądź bogowie odwracali od króla swe oblicze, to oznaczało to niebezpieczeństwo dla całego kraju. Krytyk zaznacza, że jeżeli chcemy zrozumieć prawdziwe znaczenie tańca Dawida i jego błogosławieństwo, to musimy je odczytać w kontekście rytuału płodności. Błogosławieństwo to ma bardzo konkretny cel – zapewnienie urodzaju ziemi, płodności stadom, a rodzinom potomstwa. W opisie stwórczym pochodzącym z tradycji kapłańskiej (por. Rdz 1, 1-2, 4a) błogosławieństwo jest pierwszym aktem Boga wobec istot żyjących: *Bądźcie*

plodne i mnożcie się (Rdz 1, 22.28)³. Stworzenie obdarowane przez Stwórcę błogosławieństwem uczestniczy w darze prokreacji, „rozmnażania się” lub „rozprzestrzeniania się” (por. także Rdz 27, 27-29; Ps 65; 67, 7). W opisie zawartym w 2 Sm 6 błogosławieństwo Dawida ma na celu zapewnienie Izraelowi tej samej siły vitalnej, tej samej zdolności przekazywania życia, jaka była „na początku” (por. Rdz 1, 1). „Płodność” ta decydowała o przetrwaniu narodu i jego pomyślności. Błogosławieństwo należało zatem do najważniejszych zadań króla (Ska J.-L., s. 68).

Sakralny taniec Dawida może przypominać kananejskie rytuały płodności. Nie należy jednak sądzić, by władca – wybrany przez Boga – wzywał Baala bądź inne bóstwa czczone na Bliskim Wschodzie. On zwraca się do Boga, Pana Izraela, od którego pragnie otrzymać błogosławieństwo dla całego ludu i swojego domu. Tańcząc, celebrytuje przybycie Jahwe do Miasta Świętego. Wraz z Panem przybywa płodność i pomyślność kraju. Ska postuluje, by nie ograniczać całej religii Izraela do błogosławieństwa pól, trzód i rodziny. Był to jeden z aspektów, niemniej znaczący, a autor 2 Sm 6 daje temu wyraz. Pełen entuzjazmu taniec Dawida wyraża istotną cechę religii Izraela – Pan Bóg jest źródłem wszelkiego istnienia i radości. On zapewnia ludowi pełnię błogosławieństwa.

3.2. Nieświętowanie – Mikal i Dawid

3.2.1. Pogarda

W liturgicznym świętowaniu nie uczestniczył jednak „cały Izrael”. Werset 16 informuje, że kiedy korowód wkroczył w granice miasta, Mikal, córka Saula, wyglądała przez okno⁴. Widząc na czele procesji tańczącego i podskakującego Dawida wzgardziła nim w swym sercu. Werset 16 antycypuje i przygotowuje dialog królewskich małżonków w ww. 20-23 (Anderson, s. 106; Mary J. Evans, 2000, s. 162). Pojawiają się pytania: Dlaczego Mikal nie uczestniczyła w religijnej celebracji, a jedynie śledziła ją z okna? Dlaczego wzgardziła swoim mężem? Zdaniem Blogga (s. 49), krytyczna postawa Mikal wynikała być może z niewłaściwego – w jej rozumieniu – zachowania króla, który, lekceważąc dworską etykietę, tańczył w sposób szalony na przedzie kultycznej procesji. Być może uznała jego taniec za zbyt frywolny, nieprzyzwoity, obsceniczny, niestosowny, bezładny czy nie-

³ Hinduskie mity kreacyjne mówią o Sziwie Nataradży – Panu tańca. „Sam taniec jest aktem tworzenia, aktywacją wiecznej energii kosmosu” (Knappert J., 1996, s. 247; Tomaszewski W., 1991, s. 20; Davies J.G., 1984, s. 10–11).

⁴ „Dama w oknie” jest znanym motywem dotyczącym bogiń w starożytnych mitach. Kobieta wygląda z okna na świat, by ujrzeć to, czego dokonali mężczyźni. Opis z 2 Sm 6 może przywołać na myśl znane na starożytnym Bliskim Wschodzie święte ceremonie małżeńskie, w których istotną rolę odgrywała królewska para (Anderson, s. 106).

chlujny. Być może wydało jej się, że Dawid w ten sposób wychwala siebie, a nie Pana? Może wreszcie taniec ten miał orgiastyczny charakter, a tanecerze, ubiór i muzyka – znamiona idolatrii? (Blogg M., s. 49). Barron (s. 62) zaznacza, że w tym punkcie narracji możemy co najwyżej wyobrazić sobie negatywne uczucia Mikal, które od pewnego czasu narastały i teraz znalazły upust. Mikal była świadkiem śmierci ojca i brata oraz upadku królestwa Saula. Podczas gdy Dawid poślubił inne kobiety i radował się ojcostwem, ona pozostała bezdzietna. Niewątpliwie miała prawo czuć gniew i urazę wobec tego, którego znała jako pasterza owiec, a który został królem w miejsce Saula i jego następcy Jonatana. Warto odnotować, że autor natchniony, wspominając w opisie Mikal, ani razu nie mówi o niej jako o „żonie Dawida”, ale trzykrotnie nazywa ją „córką Saula” (ww. 16.20.23). W Piśmie Świętym każde słowo ma znaczenie. Prawdopodobnie miłość Mikal do Dawida (por. 1 Sm 18, 20) należy już do przeszłości, tak jak córka Saula należy do przeszłości swego ojca, reprezentuje jego obumarły dom. Jej spoglądanie z okna „w dół” jest wymowne. Mikal patrzy na Dawida „z góry” z taką samą wyniosłością i pogardą, jaką niegdyś jej ojciec okazywał swojemu rywalowi.

Narrator porzuca na chwilę wątek Mikal, by zwrócić uwagę czytelnika na wykonanie przez Dawida kapłańskich i królewskich zadań, gdy procesja osiągnęła cel. Chodzi o zainstalowanie Arki Przymierza w Namiocie Spotkania, co antycypuje umieszczenie jej w przyszłej świątyni zbudowanej przez Salomona. Następnie Dawid składa ofiarę całopalną i biesiadną, dwa prototypy ofiar świątynnych. Na koniec błogosławi lud „w imię Pana Zastępów”. Jego wejście do Namiotu Spotkania, złożenie ofiary oraz powrót, by pobłogosławić tłum przypomina gesty arcykapłana w Dniu Przebłagania. W owe święto najwyższy kapłan jednal Izraela z Jahwe, ustanawiając tym samym nowy ogród Eden. Zanim uczestnicy uroczystości rozeszli się do swych domów Dawid wykonał iście królewski czyn – nakarmił wszystkich, rozdając każdemu: *po jednym bochenku chleba, po kawałku mięsa i placku z rodzynekami* (2 Sm 6, 19a). Gest ten przypomina Mojżesza karmiącego Izraelitów w czasie wędrówki przez pustynię oraz Jozuego wprowadzającego naród do krainy płynącej mlekiem i miodem. Dawid jest wreszcie Adamem, który dzieli się płodnością ogrodu (Barron, s. 62–63).

Arka Pańska zbudowana w cieniu Synaju w końcu znajduje miejsce spoczynku, a Jerozolima staje się ośrodkiem kultu jednoczącym cały naród.

3.2.2. Sarkazm i riposta

W ostatnich wersetach opowiadania o Arce (ww. 20-23) jesteśmy świadkami jedyne go odnotowanego w Księgach Samuela dialogu między królewską parą, Mikal i Dawidem. To, że hagiografowie nie wspominają żadnej innej rozmowy małżonków – a dialogi w narracji odgrywają istotną rolę – świadczy o trudnych relacjach panujących w ich związku.

Dawid po wypełnieniu kapłańskich i królewskich obowiązków powrócił do domu, by swoich najbliższych obdarować Bożym błogosławieństwem. Królewski harem nie uczestniczył w liturgicznej ceremonii. Mikal wyszła mężowi na spotkanie. Jej powitanie przybrało formę sarkazmu: *O, jak to wstawił się dzisiaj król izraelski, który się obnażył na oczach niewolnic sług swoich, tak jak się pokazać może ktoś niepoważny* (w. 20). Żona porównuje męża do kogoś w rodzaju błazna, który zapomina o królewskiej godności, by przypodobać się pospólstwu, kogoś, kto gra nie swoją rolę. Hebrajski czasownik *gālāh* – odkryć się, odsłonić, ujawnić – w omawianym kontekście ma wyraźnie seksualną konotację. Odzwierciedla insynuację Mikal, iż jej mąż ofiarował swoją nagość za rozkosz kontemplowania pięknych niewolnic⁵. Ale z obserwacji królewskiej żony można wyczytać coś więcej, aniżeli przejaw seksualnej zazdrości. To jest zapowiedź niebezpieczeństw czyhających na Dawida, a związanych z jego cielesną pożądlivością. Niemniej gotowość władcy, by odsłonić swą nagość nawet w tak publicznym miejscu odsyła nas ponownie do ogrodu Eden i czasu przed grzechem, gdy Adam i Ewa chodzili nago w obecności Boga i na Jego oczach. Nagość Dawida nie jest przypadkowa. Ona objawia się w akcie uwielbienia Jahwe, co znacząco wzmacnia jego połączenie z Adamem, adorującym Stwórcę (Barron, s. 63).

Odpowiedź, jaką usłyszy Mikal z ust króla, jest z psychologicznego punktu widzenia druzgocąca. Z teologicznej perspektywy jawi się natomiast jako interesująca: *Przed Panem, który wybrał mnie zamiast ojca twego i całej twojej rodziny i ustanowił mnie wodzem ludu Pańskiego, Izraela, przed Panem będę tańczył* (6, 21). Tymi słowami Dawid definitywnie odrzuca myśl, by dom Saula mógł mieć jakikolwiek wpływ na rządy w Izraelu. Być może Saul w chwilach świadomości miał nadzieję, że jego ród przetrwa dzięki synowi Dawida i Mikal, jednakże to on sam przerwał małżeństwo swej córki i nie dopuścił do poczęcia w jej łonie królewskiego potomka. Teraz Dawid ostatecznie zamyka drzwi przed taką możliwością, a tym samym zamyka linię Saulidów. „Bezdzietność Mikal jest znakiem

⁵ Ww. 20 i 21 odzwierciedlają grę słów. Podczas gdy Mikal widzi Dawida obnażonego i tańczącego przed niewolnicami swoich sług, on oznajmia, że tańczył przed Panem i przed Nim jest gotów jeszcze bardziej się upokorzyć (Evans M.J., s. 164).

przewagi Dawida. Symbolicznie umieszcza ona linię Saula w martwym punkcie i otwiera możliwość sukcesji Dawidowej, a zarazem nie Saulowej” (Flanagan J.W., s. 259).

I oto Ska (s. 72–73) zauważa, że Dawid miał polityczne motywy, by odsunąć Mikal od łoża i nie dać jej żadnego potomstwa, właśnie jako „córce Saula”. Jej dzieci mogłyby domagać się tronu zajmowanego niegdyś przez Saula, a obecnie przez Dawida. Oprócz tego tekst podaje bardzo ważną informację na temat decyzji władcy: on woli być czczony raczej przez sługi swojego narodu niż przez królewską córkę (por. 2 Sm 6, 22). Dawid zabiega o poparcie ludu, któremu służy i nie zajmuje się więcej członkami rodziny Saula. Dla nich pozostaje uzurpatorem i awanturnikiem obdarzonym łaskawością losu. Fundamentem prawomocności królestwa Dawida jest poparcie narodu, dzięki któremu króluje i będzie nadal królował. Jego „taniec przed Arką” ma nie tylko kultyczny wymiar, ale także polityczny. Król przenosi do Jerozolimy najważniejszy symbol religii narodu izraelskiego i jako kapłan Boga Izraela staje się mediatorem błogosławieństwa, a to oznacza płodność i pomyślność kraju.

Wielu autorów podkreśla, że religia króla wydaje się prosta, spontaniczna, płynąca z serca. Z kolei decyzje Dawida rzadko są pozbawione racji politycznych. Jego taniec przed Arką jawi się jako bardzo naturalny, nie mniej Dawid, odpowiadając na krytykę Mikal, prezentuje polityczne i teologiczne uzasadnienie. Pan wybrał go w miejsce Saula i całego jego domu. Dawid tańczył przed Panem. To pozwala na lepsze zrozumienie – najprawdopodobniej wymuszonej – niepłodności Mikal (Ska, s. 74). Dawid, jako kapłan i pośrednik Bożego błogosławieństwa, czci Pana obecnego w znaku Arki. Ów Pan obdarza płodnością i pomyślnością lud, na czele którego stoi Dawid. Mikal odmawia udziału w radości Izraela, nie uczestniczy w święcie i pogardza swym mężem, ponieważ na tę okoliczność ubrany jest w bardzo prosty strój kapłański. Z tego powodu nie będzie miała dzieci. Wyłączając się z tańca, sama odcięła się od źródła płodności. Kto nie tańczy – konkluduje Ska (s. 74) – pozostaje bezpłodny.

Zakończenie

Bóg, wkraczając do Jerozolimy w znaku Arki Przymierza, obdarza swój lud błogosławieństwem. Jego przejawem jest płodność i dostatek. Dawid z całym domem Izraela z wielką radością świętuje przybycie Pana, podczas gdy Mikal pozostaje w domu: samotna, wyniosła i chłodna. Religijny entuzjazm wydaje się być jej zupełnie obcy, a społeczny status nie pozwala dzielić radości wspólnoty. Dlatego pozostaje bezdzielna. Jej bez-

dzietność nie jest karą, ale konsekwencją wyboru, zamknięcia na Boże błogosławieństwo, nieprzyjęcia daru. Dawid z entuzjazmem tańczy przed Panem, gdyż jest przez Niego wybrany i wie, że przed Bogiem nie liczy się status, ale szczerłość, spontaniczność i otwarte serce.

**...PRZED PANEM BĘDĘ TAŃCZYŁ (2 SM 6, 21B).
TANIEC DAWIDA I BEZDZIENTNOŚĆ MIKAL
W ŚWIETLE 2 SM 6, 1-23**

(STRESZCZENIE)

Taniec jest jedną z najstarszych form sztuki. Od tysięcy lat związany jest z ludzką egzystencją. W Piśmie Świętym znajdujemy liczne przykłady tańca liturgicznego, wykonywanego podczas uroczystych świąt Izraela (np. Ps 149, 3 por. Ps 68, 25-27) bądź towarzyszącego nadzwyczajnym wydarzeniom (np. Wj 15, 20; Sdz 11, 34; 1 Sm 18, 6-7). Taniec Dawida przed Arką Przymierza opisany w 2 Sm 6, 1-23 jest jednym z najbardziej znanych i najczęściej cytowanych przykładów tańca sakralnego. Podczas lektury tekstu nasuwa się wiele pytań: Dlaczego Dawid sprowadził Arkę do Jeruzolimy? Dlaczego tańczył przed świętą skrzynią i jaki charakter miał ów taniec? Czy istnieje związek między tańcem króla, wzgardą jego żony Mikal oraz jej bezdzietnością, o czym jakby mimochodem informuje w. 23? Celem niniejszego opracowania jest analiza tekstu zawartego w 2 Sm 6, 1-23 oraz próba odpowiedzi na postawione kwestie.

**...I WILL DANCE BEFORE THE LORD (2 SAM 6, 21B).
DAVID'S DANCE AND MICHAL'S CHILDLESSNESS
IN THE LIGHT 2 SM 6, 1-23**

(SUMMARY)

Dance is one of the oldest forms of art. It has been associated with human existence for thousands of years. In the Holy Scriptures we find numerous examples of liturgical dance performed during the solemn feasts of Israel (e.g. Ps 149, 3 cf. Ps 68, 25-27) or accompanying extraordinary events (e.g. Ex 15, 20; Judg 11: 34; 1 Sam 18, 6-7). The dance of David before the Ark of the Covenant described in 2 Sam 6, 1-23 is one of the best known and most often cited examples of sacred dance. When reading the text, many questions arise. Why did David bring the Ark to Jerusalem? Why did he dance in front of the sacred chest and what was the character of that dance? Is there a relationship between the king's dance, the contempt of his wife Michal, and her childlessness, about which he in passing reports in 23? The purpose of this study is to analyse the text contained in 2 Sam 6, 1-23 and to attempt to answer the issues raised.

BIBLIOGRAFIA

- Anderson Arnold A., 2000, *2 Samuel*, w: *Word Biblical Commentary*, Vol. 11, Zondervan, Grand Rapids.
- Barron Robert E., 2015, *2 Samuel*, Brazos Press, Grand Michigan.
- Blogg Martin, 1985, *Dance and the Christian Faith*, Hodder and Stoughton, London.
- Campbell Antony F., 2005, *2 Samuel. The Forms of the Old Testament Literature*, Vol. VIII, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids.
- Chodkowski Andrzej (red.), 1995, *Encyklopedia muzyki*, PWN, Warszawa.
- Davies John G., 1988, *Liturgical Dance. An Historical, Theological and Practical Handbook*, SCM Press LTD, London.
- Dziadosz Dariusz, 2006, *Monarcha odrzucony przez Boga i lud. Proces redakcji biblijnych tradycji o Saulu*, Wydawnictwo Archidiecezji Przemyskiej, Przemyśl.
- Evans Mary J., 2000, *1-2 Samuel*, Paternoster Press, Carlisle.
- Flanagan James W., 2004, *2 Księga Samuela*, w: *Katolicki Komentarz Biblijny*, (red.) Raymond E. Brown, Vocatio, s. 255–263.
- Gunn David M., 1997, *Saul*, w: *Słownik wiedzy biblijnej*, Vocatio, s. 704–705.
- Kaiser Walter C. Jr., 2011, *Druga Księga Samuela*, w: *Trudne fragmenty Biblii*, Vocatio, Warszawa, s. 136–139.
- Knappert Jan, 1996, *Mitologia Indii*, Dom Wydawniczy REBIS, Poznań.
- Malmor Izabela, 2009, *Taniec*, w: *Słownik etymologiczny języka polskiego*, ParkEdukacja, Warszawa–Bielsko-Biała, s. 403.
- McKenzie Steven L., 2014, *Dawid, król Izraela*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań.
- Morse Benjamin, 2013, *The Defence of Michal: Pre-Raphaelite Persuasion in 2 Samuel 6*, *Biblical Interpretation* 21,1.
- Rosińska K., 2016, *Król Saul jako przykład osoby chorej psychicznie w Starym Testamencie*, *Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie*, nr 23, s. 121–133.
- Ska Jean-Louis, 2016, *Glina, taniec i ogród. Eseje z antropologii biblijnej*, Studio Słowa, Kraków.
- Świderkówna Anna, 1997, *Rozmowy o Biblii*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Tomaszewski Włodzimierz, 1991, *Człowiek tańczący*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa.
- Turska Irena, 2009, *Krótki zarys historii tańca i baletu*, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków.
- Wright David P., 2002, *Music and Dance in 2 Samuel 6*, *Journal of Biblical Literature*, 121,2, s. 201–225.